

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор ВННІЕ ЗУНУ
Борис ПОГРІШУК

« 31 » 08 2023 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
В.о. проректора з науково-педагогічної роботи ЗУНУ
Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Місцеві фінанси»

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність – 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Освітньо-професійна програма – «Фінанси»

кафедра фінансів, банківської справи та страхування

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практичні заняття (год.)	ІРС (год.)	Тренінг, КПЗ (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екзамен (семестр)
Денна	4	8	40	40	5	10	55	150	8
Заочна	4	8	8	4	-	-	138	150	8

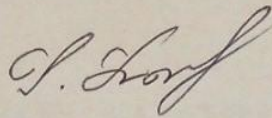
31.08.2023

Робоча програма складена на основі ОПП «Фінанси» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа та страхування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 10 від 24.06.2020 р).

Робочу програму склала канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Сніжана БЕЙ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування (протокол № 1 від 28.08. 2023).

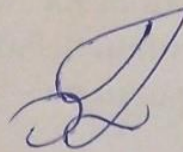
Завідувач кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
д-р екон. наук, професор

Галина ПОГРІЩУК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок (протокол № 1 від 30 серпня 2023).

Голова
групи забезпечення спеціальності
д-р екон. наук, професор

Ольга КИРИЛЕНКО

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Місцеві фінанси»

1. Опис дисципліни «Місцеві фінанси»

Дисципліна «Місцеві фінанси»	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань – 07 Управління та адміністрування	Статус дисципліни блок обов'язкових дисциплін, цикл професійної підготовки Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	Спеціальність – 072 Фінанси, банківська справа та страхування»	Рік підготовки: <i>Денна – четвертий</i> <i>Заочна – четвертий</i> Семестр: <i>Денна – восьмий</i> <i>Заочна – восьмий</i>
Кількість змістових модулів – 2	Освітньо-професійна програма – Фінанси	Лекції: <i>Денна – 40</i> <i>Заочна – 8</i> Практичні заняття: <i>Денна – 40</i> <i>Заочна – 4</i>
Загальна кількість годин – 150	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна – 55</i> <i>Заочна – 138</i> Тренінг, КПЗ: <i>Денна – 10</i> Індивідуальна робота: <i>Денна – 5</i>
Тижневих годин – 18,75 год., з них аудиторних – 10 год		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета й завдання вивчення дисципліни «Місцеві фінанси»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Дисципліна «Місцеві фінанси» є частиною з циклу професійної підготовки за спеціальністю «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Головною метою є формування знань студентів щодо теоретичних і практичних засад забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку територій на основі залучення різноманітних джерел доходів, використання потенціалу муніципальних підприємств. Пріоритетним є вивчення теорії функціонування місцевих фінансів, управління фінансовими ресурсами місцевого самоврядування. Важливою складовою курсу «Місцеві фінанси» є формування у студентів відповідних знань і навичок по проблемах місцевих фінансів.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Головним завданням курсу «Місцеві фінанси» є засвоєння теорії суті і значення місцевих фінансів, засад їхнього функціонування як одного з дійових важелів економічної політики органів місцевого самоврядування; оволодіння знаннями про територіальну структуру регіонів України та їх фінансового забезпечення; засвоєння принципів організації місцевих фінансів; складу місцевих фінансових інститутів.

В результаті вивчення дисципліни «Місцеві фінанси» передбачено набуття вмінь аналізувати використання доходів органів місцевого самоврядування.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни

загальні компетенції:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність працювати у команді;
- здатність працювати автономно;

спеціальні компетенції:

– здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);

– здатність складати та аналізувати фінансову звітність;

– здатність виконувати контрольні функції у сфері фінансів, банківської справи та страхування;

– здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку.

– володіння технологіями, методами та інструментами управління фінансовими ресурсами територіальних громад, здатність оцінювати фінансову спроможність територіальних громад.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни

Дисципліна поглиблює та конкретизує знання, набуті студентами при вивченні курсів «Податкова система», «Регіональна економіка», «Бюджетна система», «Казначейська система», «Фінансовий ринок», «Інвестування». Знання з перелічених курсів дозволять студентам якісно засвоїти основні положення та навички, які стануть базою для вивчення теоретичних і практичних питань з курсу «Місцеві фінанси».

2.5. Результати навчання

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем;
- визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури;
- знати механізм функціонування державних фінансів, у т. ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування;
- володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т. ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування);
- розуміти принципи, методи та інструменти державного та ринкового регулювання діяльності в сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- формувати і аналізувати фінансову звітність та правильно інтерпретувати отриману інформацію;
- ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем;
- володіти методичним інструментарієм здійснення контрольних функцій у сфері фінансів, банківської справи та страхування;
- володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів;
- вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів;
- застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати;
- виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань;
- розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави;
- застосовувати управлінські навички у процесі формування і використання фінансових ресурсів територіальних громад, вміти застосовувати сучасні технології бюджетування у бюджетному процесі на місцевому рівні, володіти методичним інструментарієм оцінювання фінансової спроможності територіальних громад.

3. Програма навчальної дисципліни «Місцеві фінанси»

Змістовий модуль 1. Інституційні та фінансові основи місцевого самоврядування

Тема 1. Місцеві фінанси: сутність, склад і роль у фінансовій системі держави

Мета, об'єкт та предмет вивчення дисципліни. Вчення про місцеві фінанси: його формування та розвиток. Сучасні уявлення про суть місцевих фінансів. Інститут місцевого самоврядування як необхідна передумова функціонування місцевих фінансів. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів. Зміст та значення Європейської хартії місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування у чинному законодавстві. Розвиток місцевого самоврядування в умовах формування ринкової економіки та демократизації суспільства. Завдання держави і місцевого самоврядування. Сутність місцевих фінансів. Функції місцевих фінансів. Домінанти соціально-економічного призначення місцевих фінансів. Склад місцевих фінансових інститутів.

Тема 2. Державна регіональна політика: зміст, цілі та роль у розвитку місцевого самоврядування

Зміст державної регіональної політики. Мета, пріоритети та принципи державної регіональної політики України. Об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики. Вплив державної регіональної політики на місцеві фінанси. Державна стратегія регіонального розвитку України на 2021-2027 роки. Основні тенденції та проблеми соціально-економічного розвитку регіонів у контексті загальнодержавних викликів. Напрямки регіональної політики України на період до 2027 року. Механізм реалізації та фінансове забезпечення Стратегії державної регіональної політики. Державний фонд регіонального розвитку: порядок формування та використання. Моніторинг реалізації державної регіональної політики. Регіональні стратегії розвитку. Основні тенденції соціально-економічного розвитку Тернопільської області. Стратегія розвитку Тернопільської області на 2021-2027 рр.

Тема 3. Децентралізація влади в Україні та її вплив на місцеві фінанси

Адміністративно-територіальна реформа в Україні та її нормативно-правове забезпечення. Реформа місцевого самоврядування та її цілі. Принципи реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Розподіл повноважень між органами державної влади і органами місцевого самоврядування. Власні і делеговані повноваження органів місцевого самоврядування. Зміст і складові бюджетної децентралізації. Децентралізація у сфері доходів та децентралізація у сфері видатків в контексті ефективності державного управління. Кількісні та якісні показники децентралізації. Етапи формування фінансово спроможних територіальних громад в Україні.

Методика формування фінансово спроможних громад. Фінансові аспекти об'єднання територіальних громад. Динаміка процесу децентралізації в Україні.

Тема 4. Фінансова політика органів місцевого самоврядування

Фінансова політика органів місцевого самоврядування. Принципи фінансової політики органів місцевого самоврядування. Складові фінансової політики органів місцевого самоврядування. Бюджетна, податкова, боргова політика органів місцевого самоврядування. Права органів місцевого самоврядування у сфері формування власної фінансової політики. Взаємозв'язок фінансової політики держави та органів місцевого самоврядування. Об'єкти та суб'єкти вироблення фінансової політики на місцевому рівні. Інструменти реалізації фінансової політики органів місцевого самоврядування. Фінансова стратегія і фінансова тактика органів місцевого самоврядування.

Тема 5. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування

Склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Місцеві бюджети, цільові фонди органів місцевого самоврядування, фінансові ресурси комунальних підприємств. Місцеві бюджети – основа фінансового забезпечення місцевого самоврядування. Види місцевих бюджетів. Нормативно-правова база функціонування місцевих бюджетів: Бюджетний кодекс України, Податковий кодекс України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», щорічні закони про Державний бюджет України, рішення органів місцевого самоврядування про місцеві бюджети. Вплив реформи місцевого самоврядування на функціонування місцевих бюджетів. Домінанти суспільного призначення місцевих бюджетів. Інші групи фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Місцеве господарство та його роль у формуванні фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Проблеми ефективного управління фінансовими ресурсами органів місцевого самоврядування. Новітні форми та інструменти залучення і використання фінансових ресурсів для реалізації проектів місцевого розвитку.

Тема 6. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності

Право комунальної власності та склад об'єктів права комунальної власності. Державна політика у сфері житлово-комунальних послуг та її принципи. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунальних послуг. Особливості організації та управління фінансами підприємств комунальної власності. Комунальні унітарні підприємства. Особливості формування тарифів на житлово-комунальні послуги. Проблеми та перспективи розвитку житлового і комунального комплексу територіальних громад. Фінансові джерела для проведення реформ у житлово-комунальному господарстві.

Тема 7. Формування доходів місцевих бюджетів

Сутність та соціально-економічне значення доходів місцевих бюджетів. Характеристика доходів місцевих бюджетів за бюджетною класифікацією:

податкові доходи, неподаткові доходи, доходи від операцій з капіталом, трансферти. Склад доходів загального та спеціального фондів місцевих бюджетів. Нормативи зарахування доходів до місцевих бюджетів різних видів. Проблеми оптимізації складу та структури доходів місцевих бюджетів. Шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України.

Тема 8. Місцеві податки і збори в доходах місцевих бюджетів

Зміст та призначення місцевого оподаткування. Ознаки місцевого оподаткування: численність, масовість, регресивність, застосування права податкової ініціативи. Підходи щодо добору місцевих податків і зборів. Історичні витоки місцевого оподаткування. Теоретичні основи класифікації місцевих податків і зборів: прямі та непрямі податки, надбавки до загальнодержавних податків і відрахування від них, конгломерат податкових платежів. Склад місцевих податків і зборів в Україні. Механізм справляння місцевих податків і зборів. Податок на нерухоме майно. Єдиний податок. Збір за місця для паркування транспортних засобів. Туристичний збір. Шляхи підвищення фіскального значення місцевих податків і зборів та їх ролі у реалізації політики органів місцевого самоврядування.

Тема 9. Міжбюджетні трансферти у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування

Бюджетний федералізм: зміст, складові, вплив на місцеві фінанси, особливості реалізації та розвиток. Зміст міжбюджетних відносин та передумови їх виникнення. Особливості організації міжбюджетних відносин в бюджетній системі України. Суб'єкти міжбюджетних відносин. Зміст міжбюджетної реформи та її вплив на місцеві фінанси. Зміст, цілі та методи бюджетного регулювання. Види видатків місцевих бюджетів та джерела їх фінансування. Критерії розмежування видатків між бюджетами. Фінансове вирівнювання розвитку адміністративно-територіальних одиниць та його методи. Основні наслідки фінансового вирівнювання. Види бюджетних трансфертів. Дотації та субвенції місцевим бюджетам з Державного бюджету України, їх види та порядок розрахунку. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів. Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами.

Тема 10. Місцеві запозичення та їх роль у формуванні доходів місцевих бюджетів

Етапи становлення і розвитку системи місцевих запозичень в Україні. Чинне нормативно-правове забезпечення здійснення місцевих запозичень. Види і форми місцевих позик. Облігації місцевих позик в Україні: суть, етапи випуску, розміщення та погашення. Основні етапи випуску облігацій місцевих позик у разі їх відкритого (публічного) розміщення. Рейтингова оцінка облігацій місцевої позики. Зміст і методи управління місцевим боргом. Місцеві гарантії та умови їх надання органами місцевого самоврядування.

Тема 11. Система видатків місцевих бюджетів

Зміст і соціально-економічне призначення видатків місцевих бюджетів. Розподіл видаткових повноважень. Характеристика видатків місцевих бюджетів за функціональною, економічною, відомчою та програмною класифікаціями. Кошторисне планування видатків установ, які фінансуються з місцевих бюджетів. Особливості використання програмно-цільового методу бюджетного планування видатків місцевих бюджетів. Бюджетна програма: зміст і складові. Поточні видатки місцевих бюджетів. Видатки розвитку місцевих бюджетів. Джерела формування бюджетів розвитку. Напрямки використання бюджету розвитку місцевих бюджетів.

Змістовий модуль 2. Демократичні основи функціонування місцевих фінансів

Тема 12. Особливості бюджетного процесу на рівні місцевого самоврядування

Зміст бюджетного процесу на місцевому рівні. Нормативно-правові акти, що регламентують бюджетний процес на місцевому рівні в Україні. Характеристика стадій бюджетного процесу місцевих бюджетів. Порядок складання проектів місцевих бюджетів. Розгляд та прийняття рішень про місцевий бюджет. Процес виконання місцевих бюджетів. Підготовка та розгляд звітів про виконання місцевих бюджетів. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні. Органи, що здійснюють нормативно-правове врегулювання бюджетного процесу на місцевому рівні. Органи, які визначають місцеву бюджетну політику. Органи оперативного управління бюджетним процесом. Розпорядники та одержувачі коштів місцевого бюджету. Порядок розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів на вкладних (депозитних) рахунках у банках.

Тема 13. Складання проекту місцевого бюджету

Особливості бюджетного планування на місцевому рівні. Зв'язок стратегічного і поточного бюджетного планування. Бюджетне планування і прогнозування та його методи. Модель бюджетного прогнозування. Програмно-цільовий метод бюджетного планування. Бюджетні програми та їх складові. Організація планування місцевих бюджетів. Підходи до розрахунку показників доходів місцевих бюджетів. Порядок планування видатків місцевих бюджетів. Особливості планування видатків за функціональною ознакою. Інклюзивний підхід у бюджетному плануванні. Напрямки вдосконалення бюджетного планування на місцевому рівні.

Тема 14. Форми участі громадян у бюджетному процесі

Транспарентність органів місцевого самоврядування та шляхи її забезпечення. Інструменти комунікації органів місцевого самоврядування з членами територіальної громади та з інститутами громадянського суспільства. Бюджетні слухання як елемент бюджетного процесу на місцевому рівні.

Організація бюджетних слухань. Бюджети для громадян. Бюджети участі та конкурси громадських ініціатив. Участь громадян у дорадчих та консультаційних органах. Звітування розпорядників бюджетних коштів. Шляхи вдосконалення інструментів комунікації органів місцевого самоврядування з населенням, громадськими організаціями, засобами масової інформації. Нові можливості Інтернету та соціальних мереж у налагодженні тісних зв'язків місцевої влади з громадськістю.

Тема 15. Формування і реалізація бюджетів участі

Історія виникнення бюджету участі та його позитивний вплив на соціально-економічне становище громад. Поширення практики формування бюджетів участі у світі. Бюджети участі в Україні та тенденції їх розвитку. Моніторинг практики формування та реалізації бюджету участі на прикладі м. Тернополя. Календар бюджету участі. Вимоги до проектів, що подаються на фінансування з місцевого бюджету. Зміст проектів. Номінаційний комітет, його права та порядок роботи. Процедура відбору та схвалення проектів. Проблеми функціонування бюджетів участі в Україні та шляхи їх вирішення.

Тема 16. Основи складання бюджету для громадян

Бюджет для громадян як важливий інструмент забезпечення прозорості бюджетного процесу та налагодження ефективних комунікацій влади і громади. Вимоги до інформації, яка використовується для складання бюджету для громадян. Складові бюджету, які висвітлюються в бюджеті для громадян. Технології наочної подачі матеріалу в бюджеті для громадян. Практика складання бюджету для громадян в Україні на рівні місцевого самоврядування. Напрямки розвитку технологій складання бюджету для громадян.

Тема 17. Бюджетна прозорість: суть, значення та шляхи підвищення

Суть і значення принципу бюджетної прозорості. Вектори впливу бюджетної прозорості і транспарентності на соціально-економічне становище країни. Передумови забезпечення бюджетної прозорості. Моніторинг бюджетної прозорості у світі. Методика визначення рівня бюджетної прозорості Міжнародним бюджетним партнерством. Методичні підходи до визначення рівня бюджетної прозорості, що застосовуються вітчизняними громадськими організаціями. Бюджетні документи і вимоги до інформації. Стан бюджетної прозорості в Україні. Нормативно-правове забезпечення бюджетної прозорості в Україні. Шляхи підвищення рівня бюджетної прозорості місцевих бюджетів в Україні.

Тема 18. Фінансовий контроль на місцевому рівні

Зміст, завдання і принципи фінансового контролю на місцевому рівні. Об'єкти та суб'єкти фінансового контролю на місцевому рівні. Попередній, поточний і наступний фінансовий контроль. Характеристика діяльності органів державного управління, які наділені контрольними повноваженнями у сфері місцевих фінансів. Роль і повноваження органів місцевої влади у здійсненні

фінансового контролю на місцевому рівні. Сутність і роль відомчого і внутрішнього контролю в системі місцевих фінансів. Необхідність проведення та інструменти громадського контролю на місцевому рівні в умовах демократизації суспільного життя.

Тема 19. Корупційні ризики в управлінні місцевими фінансами

Основні негативні наслідки поширення корупції на формування та використання фінансових ресурсів територіальної громади. Нормативно-правове забезпечення боротьби з корупцією в Україні. Корупційні ризики у сфері земельних відносин. Корупційні ризики у сфері надкористування. Корупційні ризики у сфері управління комунальним майном. Корупція у сфері закупівель за публічні кошти. Напрями мінімізації корупційних ризиків та усунення їх негативних наслідків у сфері місцевих фінансів.

Тема 20. Зарубіжні стандарти організації місцевих фінансів

Нормативні акти міжнародних організацій у сфері державних та місцевих фінансів, публічного сектору, публічних фінансів, фінансового контролю, бюджетної прозорості, участі громадськості у бюджетному процесі. Склад фінансових ресурсів органів місцевої влади зарубіжних країн. Доходи і видатки місцевих бюджетів. Фінансове вирівнювання та його роль у розвитку територій. Місцеве оподаткування за кордоном. Роль надходжень від місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів зарубіжних країн. Досвід комунального кредиту. Місцеві позики та їх роль у формуванні фінансових ресурсів органів місцевої влади. Бюджетний федералізм і його вплив на місцеві фінанси зарубіжних країн. Функціонування системи міжбюджетних трансфертів за кордоном. Фінанси муніципальних підприємств. Форми залучення громадян до управління місцевими справами в зарубіжних країнах.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Місцеві фінанси» (денна форма навчання)

Тема	Години					
	Лекції	Практичні заняття	СРС	ІРС	Тренінг, КПЗ	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Інституційні та фінансові основи місцевого самоврядування						
Тема 1. Місцеві фінанси: сутність, склад і роль у фінансовій системі держави	2	2	2	1	4	Поточне опитування
Тема 2. Державна регіональна політика: зміст, цілі та роль у розвитку місцевого самоврядування	2	2	2			
Тема 3. Децентралізація влади в Україні та її вплив на місцеві фінанси	2	2	2			
Тема 4. Фінансова політика органів місцевого самоврядування	2	2	3			
Тема 5. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування	2	2	3	1		
Тема 6. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності	2	2	3			
Тема 7. Формування доходів місцевих бюджетів	2	2	3			
Тема 8. Місцеві податки і збори в доходах місцевих бюджетів	2	2	3			
Тема 9. Міжбюджетні трансферти у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування	2	2	3	1		
Тема 10. Місцеві запозичення та їх роль у формуванні доходів місцевих бюджетів	2	2	3			
Тема 11. Система видатків місцевих бюджетів	2	2	3			
Змістовий модуль 2. Демократичні основи функціонування місцевих фінансів						
Тема 12. Особливості бюджетного процесу на рівні місцевого самоврядування	2	2	3	1	6	Поточне опитування
Тема 13. Складання проекту місцевого бюджету	2	2	3			
Тема 14. Форми участі громадян у бюджетному процесі	2	2	3			
Тема 15. Формування і реалізація бюджетів участі	2	2	3			
Тема 16. Основи складання бюджету для громадян	2	2	3			
Тема 17. Бюджетна прозорість: суть, значення та шляхи підвищення	2	2	3			
Тема 18. Фінансовий контроль на місцевому рівні	2	2	3			
Тема 19. Корупційні ризики в управлінні місцевими фінансами	2	2	2	1		
Тема 20. Зарубіжні стандарти організації місцевих фінансів	2	2	2			
Всього	40	40	55	5		

(заочна форма навчання)

Тема	Години		
	Лекції	Практичні заняття	СРС
Змістовий модуль 1. Інституційні та фінансові основи місцевого самоврядування			
Тема 1. Місцеві фінанси: сутність, склад і роль у фінансовій системі держави	4	2	8
Тема 2. Державна регіональна політика: зміст, цілі та роль у розвитку місцевого самоврядування			6
Тема 3. Децентралізація влади в Україні та її вплив на місцеві фінанси			6
Тема 4. Фінансова політика органів місцевого самоврядування			6
Тема 5. Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування			6
Тема 6. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності			8
Тема 7. Формування доходів місцевих бюджетів			6
Тема 8. Місцеві податки і збори в доходах місцевих бюджетів			6
Тема 9. Міжбюджетні трансферти у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування			8
Тема 10. Місцеві запозичення та їх роль у формуванні доходів місцевих бюджетів			6
Тема 11. Система видатків місцевих бюджетів			8
Змістовий модуль 2. Демократичні основи функціонування місцевих фінансів			
Тема 12. Особливості бюджетного процесу на рівні місцевого самоврядування	4	2	8
Тема 13. Складання проекту місцевого бюджету			6
Тема 14. Форми участі громадян у бюджетному процесі			6
Тема 15. Формування і реалізація бюджетів участі			6
Тема 16. Основи складання бюджету для громадян			6
Тема 17. Бюджетна прозорість: суть, значення та шляхи підвищення			8
Тема 18. Фінансовий контроль на місцевому рівні			8
Тема 19. Корупційні ризики в управлінні місцевими фінансами			-
Тема 20. Зарубіжні стандарти організації місцевих фінансів	-	-	8
Всього	8	4	138

5. Тематика практичних занять з дисципліни «Місцеві фінанси»

Денна форма навчання

Змістовий модуль 1. Інституційні та фінансові основи місцевого самоврядування

Практичне заняття 1

Тема 1. Місцеві фінанси: сутність, склад і роль у фінансовій системі держави

Мета: вивчити основи формування інституту місцевого самоврядування; ознайомитись із основами теорії, функціями та принципами місцевих фінансів; розглянути міжнародні стандарти організації місцевих фінансів, зміст та значення Європейської хартії місцевого самоврядування; розглянути основні законодавчі документи, які регламентують функціонування інституту місцевого самоврядування в нашій державі.

Питання для обговорення:

1. Формування інституту місцевого самоврядування і місцеві фінанси.
2. Теоретичні основи, функції та роль місцевих фінансів.
3. Принципи організації місцевих фінансів та склад місцевих фінансових інститутів.
4. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів.
5. Нормативно-правове регулювання місцевих фінансів.

Практичне заняття 2

Тема 2. Державна регіональна політика: зміст, цілі та роль у розвитку місцевого самоврядування

Мета: вивчити зміст, мету, принципи, об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики України; визначити вплив державної регіональної політики на місцеві фінанси; ознайомитись із Державною стратегією регіонального розвитку України на 2021-2027 роки; з'ясувати стан та проблеми фінансового забезпечення державної регіональної політики; розглянути регіональні стратегії розвитку.

Питання для обговорення:

1. Зміст, мет, принципи, об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики України.
2. Вплив державної регіональної політики на місцеві фінанси.
3. Напрямки регіональної політики України на період до 2027 року.
4. Фінансове забезпечення державної регіональної політики.
5. Моніторинг реалізації державної регіональної політики.

Практичне заняття 3

Тема 3. Децентралізація влади в Україні та її вплив на місцеві фінанси

Мета: вивчити сутність та цілі адміністративно-територіальної реформи в Україні, реформи місцевого самоврядування, зміст і складові бюджетної децентралізації; розглянути процес формування в Україні фінансово

спроможних громад; ознайомитись із методикою формування фінансово спроможних громад; визначити фінансові проблеми об'єднання територіальних громад в Україні.

Питання для обговорення:

1. Реформа адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні та її цілі.
2. Зміст і складові бюджетної децентралізації.
3. Етапи формування фінансово спроможних громад.
4. Методика формування фінансово спроможних громад.
5. Фінансові аспекти об'єднання територіальних громад в Україні.

Практичне заняття 4

Тема: Фінансова політика органів місцевого самоврядування

Мета: вивчити сутність і принципи фінансової політики органів місцевого самоврядування; ознайомитись із основними напрямками фінансової політики органів місцевого самоврядування; розглянути механізм вироблення фінансової політики на місцевому рівні та інструменти її реалізації; окреслити перспективи розвитку фінансової політики на місцевому рівні.

Питання для обговорення:

1. Концептуалізація фінансової політики органів місцевого самоврядування.
2. Види фінансової політики на місцевому рівні та їх характеристика.
3. Механізм вироблення фінансової політики на місцевому рівні.
4. Інструменти реалізації фінансової політики органів місцевого самоврядування.
5. Фінансова стратегія і фінансова тактика органів місцевого самоврядування.

Практичне заняття 5

Тема: Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування

Мета: з'ясувати склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування; розглянути місцеві бюджети у системі фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування; ознайомитися з нормативно-правовою базою функціонування місцевих бюджетів; визначити вплив реформи місцевого самоврядування на місцеві бюджети України; розглянути суспільне призначення місцевих бюджетів; визначити роль місцевого господарства у формуванні фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Питання для обговорення:

1. Склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.
2. Місцеві бюджети як основа фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.
3. Нормативно-правова база функціонування місцевих бюджетів.
4. Вплив реформи місцевого самоврядування на місцеві бюджети України.
5. Місцеве господарство та його роль у формуванні фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Практичне заняття 6

Тема 6. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності

Мета: вивчити зміст права комунальної власності та склад об'єктів права комунальної власності; розглянути державну політику у сфері житлово-комунальних послуг; розглянути повноваження органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунальних послуг; вивчити особливості організації та управління фінансами підприємств комунальної власності; розглянути особливості організації комунальних унітарних підприємств; визначити особливості формування тарифів на житлово-комунальні послуги; розглянути сучасні проблеми та визначити шляхи реформування житлово-комунального господарства в Україні.

Питання для обговорення:

1. Право комунальної власності та склад об'єктів права комунальної власності.
2. Державна політика у сфері житлово-комунальних послуг.
3. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунальних послуг.
4. Особливості організації та управління фінансами підприємств комунальної власності.
5. Комунальні унітарні підприємства.
6. Тарифи на житлово-комунальні послуги.
7. Проблеми та перспективи розвитку житлового і комунального комплексу територіальних громад.

Практичне заняття 7

Тема 7. Формування доходів місцевих бюджетів

Мета: вивчити сутність та значення доходів місцевих бюджетів; охарактеризувати доходи місцевих бюджетів за бюджетною класифікацією; вивчити нормативи зарахування доходів до місцевих бюджетів різних видів; розглянути склад доходів загального та спеціального фондів місцевих бюджетів; визначити шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України.

Питання для обговорення:

1. Сутність та соціально-економічне значення доходів місцевих бюджетів.
2. Характеристика доходів місцевих бюджетів.
3. Нормативи зарахування доходів до місцевих бюджетів різних видів.
4. Склад доходів загального та спеціального фондів місцевих бюджетів.
5. Шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України.

Практичне заняття 8

Тема 8. Місцеві податки і збори в доходах місцевих бюджетів

Мета: вивчити зміст, ознаки та історичні витоки місцевого оподаткування; розглянути класифікацію місцевих податків і зборів; охарактеризувати місцеві податки і збори в Україні та механізм їхнього адміністрування; визначити шляхи підвищення фіскального значення місцевих

податків і зборів та їх ролі у реалізації політики органів місцевого самоврядування.

Питання для обговорення:

1. Історія місцевого оподаткування у світі та Україні.
2. Трактатування сутності місцевих податків і зборів.
3. Теоретичні основи класифікації місцевих податків і зборів.
4. Характеристика місцевих податків і зборів та практика їх справляння в Україні.
5. Шляхи підвищення фіскального значення місцевих податків і зборів.

Практичне заняття 9

Тема 9. Міжбюджетні трансферти у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування

Мета: вивчити сутність бюджетного федералізму та його вплив на місцеві фінанси; з'ясувати зміст міжбюджетних відносин і бюджетного регулювання, розкрити їх роль у функціонуванні місцевих бюджетів; розглянути порядок розмежування видатків між бюджетами; вивчити види та порядок надання бюджетних трансфертів місцевим бюджетам; розглянути порядок горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів.

Питання для обговорення:

1. Бюджетний федералізм: зміст та вплив на місцеві фінанси.
 2. Зміст міжбюджетних відносин та особливості їх організації в Україні.
- Бюджетне регулювання.
3. Реформування міжбюджетних відносин в Україні.
 4. Порядок розмежування видатків між бюджетами.
 5. Класифікація та порядок надання бюджетних трансфертів.

Практичне заняття 10

Тема 10. Місцеві запозичення в Україні та їх роль у формуванні доходів місцевих бюджетів

Мета: вивчити досвід становлення і розвитку системи місцевих запозичень в Україні; розглянути чинне нормативно-правове забезпечення здійснення місцевих запозичень; охарактеризувати види і форми місцевих позик; розглянути етапи випуску облігацій місцевих позик у разі їх відкритого (публічного) розміщення; вивчити зміст і методи управління місцевим боргом; розглянути місцеві гарантії та умови їх надання органами місцевого самоврядування.

Питання для обговорення:

1. Економічний зміст та види місцевих запозичень.
2. Організаційні засади функціонування і нормативно-правове регулювання місцевих запозичень.
3. Боргова політика органів місцевого самоврядування та управління місцевим боргом.
4. Проблеми та перспективи розвитку місцевих запозичень в Україні.

Практичне заняття 11

Тема 11. Система видатків місцевих бюджетів

Мета: вивчити склад та класифікацію видатків місцевих бюджетів; розглянути структуру видатків місцевих бюджетів за функціональною, економічною, відомчою та програмною класифікаціями; охарактеризувати тенденції формування видатків місцевих бюджетів України; вивчити порядок планування видатків установ, які фінансуються з місцевих бюджетів; розглянути програмно-цільовий метод планування видатків місцевих бюджетів.

Питання для обговорення:

1. Склад видатків місцевих бюджетів та їх класифікація.
2. Тенденції формування видаткової частини місцевих бюджетів України.
3. Інвестиційна складова місцевих бюджетів.
4. Програмно-цільовий метод планування видатків місцевих бюджетів.

Змістовий модуль 2: Демократичні основи функціонування місцевих фінансів

Практичне заняття 12

Тема 12. Особливості бюджетного процесу на рівні місцевого самоврядування

Мета: розкрити порядок організації бюджетного процесу на місцевому рівні; розглянути нормативно-правові акти, що регламентують бюджетний процес в Україні; охарактеризувати стадії бюджетного процесу місцевих бюджетів; визначити учасників бюджетного процесу на місцевому рівні та розпорядників і одержувачів коштів місцевого бюджету.

Питання для обговорення:

1. Зміст і нормативно-правове забезпечення бюджетного процесу на місцевому рівні.
2. Характеристика стадій бюджетного процесу на місцевому рівні.
3. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їх повноваження.
4. Розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів у банках.

Практичне заняття 13

Тема 13. Складання проекту місцевого бюджету

Мета: вивчити особливості бюджетного планування на місцевому рівні; визначити зв'язок стратегічного і поточного бюджетного планування; розглянути методи бюджетного планування і прогнозування; вивчити зміст програмно-цільового методу бюджетного планування; розглянути бюджетні програми; ознайомитися з порядком розрахунку показників доходів і видатків місцевих бюджетів; визначити особливості планування видатків за функціональною ознакою та напрямки вдосконалення бюджетного планування на місцевому рівні.

Питання для обговорення:

1. Особливості бюджетного планування на рівні місцевих бюджетів.
2. Методи бюджетного планування і прогнозування.

3. Планування доходів місцевих бюджетів.
4. Планування видатків місцевих бюджетів.
5. Проблеми вдосконалення бюджетного планування на місцевому рівні.

Практичне заняття 14

Тема 14. Форми участі громадян у бюджетному процесі

Мета: вивчити сутність принципу транспарентності органів влади, інструменти комунікації органів влади з громадськістю; розглянути бюджетні слухання як елемент бюджетного процесу на місцевому рівні та участь громадян у дорадчих та консультаційних органах; ознайомитися з практикою звітувань розпорядників бюджетних коштів; визначити нові можливості Інтернету та соціальних мереж у налагодженні тісних зв'язків місцевої влади з громадськістю.

Питання для обговорення:

1. Принцип транспарентності органів місцевого самоврядування та шляхи його забезпечення.
2. Бюджетні слухання як елемент бюджетного процесу на місцевому рівні.
3. Практика проведення звітувань розпорядників бюджетних коштів.
4. Інструменти комунікації органів місцевого самоврядування з населенням, громадськими організаціями, засобами масової інформації.
5. Використання Інтернету та соціальних мереж у комунікації місцевої влади з громадськістю.

Практичне заняття 15

Тема 15. Формування і реалізація бюджетів участі

Мета: вивчити історію виникнення бюджету участі та тенденції формування бюджетів участі у світі; розглянути тенденції розвитку бюджетів участі в Україні; охарактеризувати етапи формування та реалізації бюджету участі та вимоги до проектів, що подаються на фінансування з місцевого бюджету; визначити проблеми функціонування бюджетів участі в Україні та шляхи їх вирішення.

Питання для обговорення:

1. Історія виникнення бюджету участі та вектори його впливу на соціально-економічне становище громад.
2. Тенденції практики складання бюджетів участі в Україні.
3. Характеристика етапів формування та реалізації бюджету участі.
4. Проблеми функціонування бюджетів участі в Україні та шляхи їх вирішення.

Практичне заняття 16

Тема 16. Основи складання бюджету для громадян

Мета: вивчити необхідність та зміст бюджетів для громадян в контексті забезпечення прозорості бюджетного процесу та налагодження ефективних комунікацій влади і громади; розглянути вимоги до інформації, яка використовується для складання бюджету для громадян; ознайомитися з практикою складання бюджету для громадян в Україні на рівні місцевого

самоврядування; визначити напрямки розвитку технологій складання бюджету для громадян.

Питання для обговорення:

1. Бюджет для громадян як інструмент забезпечення прозорості бюджетного процесу.
2. Інформація, яка використовується для складання бюджету для громадян.
3. Практика складання бюджету для громадян в Україні на місцевому рівні.
4. Напрямки розвитку технологій складання бюджету для громадян.

Практичне заняття 17

Тема 17. Бюджетна прозорість: суть, значення та шляхи підвищення

Мета: вивчити суть і значення принципу бюджетної прозорості; розглянути нормативно-правове забезпечення бюджетної прозорості в Україні, міжнародні та вітчизняні підходи до визначення рівня бюджетної прозорості; охарактеризувати бюджетні документи і вимоги до інформації; проаналізувати стан бюджетної прозорості в Україні; визначити шляхи підвищення рівня бюджетної прозорості в Україні.

Питання для обговорення:

1. Суть і значення принципу бюджетної прозорості.
2. Моніторинг бюджетної прозорості Міжнародним бюджетним партнерством.
3. Бюджетні документи і вимоги до інформації.
4. Стан бюджетної прозорості в Україні.
5. Моніторинг бюджетної прозорості громадськими організаціями України.

Практичне заняття 18

Тема 18. Фінансовий контроль на місцевому рівні

Мета: вивчити зміст, завдання і принципи фінансового контролю на місцевому рівні; об'єкти та суб'єкти фінансового контролю; розглянути попередній, поточний і наступний фінансовий контроль; охарактеризувати органи управління, які наділені контрольними повноваженнями у сфері місцевих фінансів; розглянути повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансового контролю; сутність і роль відомчого і внутрішнього контролю в системі місцевих фінансів; зміст та інструменти громадського контролю на місцевому рівні в умовах демократизації суспільного життя.

Питання для обговорення:

1. Зміст, принципи та завдання фінансового контролю на місцевому рівні.
2. Повноваження органів державного управління у сфері фінансового контролю на місцевому рівні.
3. Відомчий і внутрішній фінансовий контроль на місцевому рівні.
4. Громадський фінансовий контроль і його роль в управлінні місцевими фінансами.

Практичне заняття 19

Тема 19. Корупційні ризики в управлінні місцевими фінансами

Мета: визначити основні негативні наслідки поширення корупції у сфері місцевих фінансів; розглянути антикорупційне законодавство в Україні; охарактеризувати корупційні ризики у різних сферах функціонування місцевих

фінансів; визначити напрями мінімізації корупційних ризиків та усунення їх негативних наслідків у сфері місцевих фінансів.

Питання для обговорення:

1. Сутність явища корупції та її негативні наслідки у сфері місцевих фінансів.
2. Антикорупційне законодавство в Україні.
3. Корупційні ризики у різних сферах функціонування місцевих фінансів.
4. Напрями мінімізації корупційних ризиків та усунення їх негативних наслідків у сфері місцевих фінансів.

Практичне заняття 20

Тема 20. Зарубіжні стандарти організації місцевих фінансів

Мета: розглянути найважливіші міжнародні стандарти організації місцевих фінансів; вивчити склад фінансових ресурсів органів місцевої влади зарубіжних країн, доходи і видатки місцевих бюджетів, фінансове вирівнювання та його роль у розвитку територій, місцеве оподаткування, практику комунального кредиту у зарубіжних країнах; вивчити сутність бюджетного федералізму та функціонування системи міжбюджетних трансфертів за кордоном; ознайомитися з особливостями організації фінансів зарубіжних муніципальних підприємств; формами залучення громадян до управління місцевими справами в зарубіжних країнах.

Питання для обговорення:

1. Міжнародні та європейські стандарти організації місцевих фінансів.
2. Формування доходів і здійснення видатків з місцевих бюджетів зарубіжних країн.
3. Фінансове вирівнювання та його роль у розвитку зарубіжних країн.
4. Місцеве оподаткування за кордоном.
5. Світовий досвід здійснення місцевих запозичень.
6. Міжбюджетні трансферти за кордоном.
7. Особливості організації фінансів муніципальних підприємств за кордоном.

Заочна форма навчання

Змістовий модуль 1. Інституційні та фінансові основи місцевого самоврядування

Практичне заняття 1

Тема 1. Місцеві фінанси: сутність, склад і роль у фінансовій системі держави

Мета: вивчити основи формування інституту місцевого самоврядування; ознайомитись із основами теорії, функціями та принципами місцевих фінансів; розглянути міжнародні стандарти організації місцевих фінансів, зміст та значення Європейської хартії місцевого самоврядування; розглянути основні законодавчі документи, які регламентують функціонування інституту місцевого самоврядування в нашій державі.

Питання для обговорення:

1. Формування інституту місцевого самоврядування і місцеві фінанси.
2. Теоретичні основи, функції та роль місцевих фінансів.
3. Принципи організації місцевих фінансів та склад місцевих фінансових інститутів.
4. Міжнародні стандарти організації місцевих фінансів.
5. Нормативно-правове регулювання місцевих фінансів.

Тема 2. Державна регіональна політика: зміст, цілі та роль у розвитку місцевого самоврядування

Мета: вивчити зміст, мету, принципи, об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики України; визначити вплив державної регіональної політики на місцеві фінанси; ознайомитись із Державною стратегією регіонального розвитку України на 2021-2027 роки; з'ясувати стан та проблеми фінансового забезпечення державної регіональної політики; розглянути регіональні стратегії розвитку.

Питання для обговорення:

1. Зміст, мет, принципи, об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики України.
2. Вплив державної регіональної політики на місцеві фінанси.
3. Напрямки регіональної політики України на період до 2027 року.
4. Фінансове забезпечення державної регіональної політики.
5. Моніторинг реалізації державної регіональної політики.

Тема 3. Децентралізація влади в Україні та її вплив на місцеві фінанси

Мета: вивчити сутність та цілі адміністративно-територіальної реформи в Україні, реформи місцевого самоврядування, зміст і складові бюджетної децентралізації; розглянути процес формування в Україні фінансово спроможних громад; ознайомитись із методикою формування фінансово спроможних громад; визначити фінансові проблеми об'єднання територіальних громад в Україні.

Питання для обговорення:

1. Реформа адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні та її цілі.
2. Зміст і складові бюджетної децентралізації.
3. Етапи формування фінансово спроможних громад.
4. Методика формування фінансово спроможних громад.
5. Фінансові аспекти об'єднання територіальних громад в Україні.

Тема: Фінансова політика органів місцевого самоврядування

Мета: вивчити сутність і принципи фінансової політики органів місцевого самоврядування; ознайомитись із основними напрямками фінансової політики органів місцевого самоврядування; розглянути механізм вироблення фінансової політики на місцевому рівні та інструменти її реалізації; окреслити перспективи розвитку фінансової політики на місцевому рівні.

Питання для обговорення:

1. Концептуалізація фінансової політики органів місцевого самоврядування.
2. Види фінансової політики на місцевому рівні та їх характеристика.
3. Механізм вироблення фінансової політики на місцевому рівні.
4. Інструменти реалізації фінансової політики органів місцевого самоврядування.
5. Фінансова стратегія і фінансова тактика органів місцевого самоврядування.

Тема: Фінансові ресурси органів місцевого самоврядування

Мета: з'ясувати склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування; розглянути місцеві бюджети у системі фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування; ознайомитися з нормативно-правовою базою функціонування місцевих бюджетів; визначити вплив реформи місцевого самоврядування на місцеві бюджети України; розглянути суспільне призначення місцевих бюджетів; визначити роль місцевого господарства у формуванні фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Питання для обговорення:

1. Склад фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.
2. Місцеві бюджети як основа фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.
3. Нормативно-правова база функціонування місцевих бюджетів.
4. Вплив реформи місцевого самоврядування на місцеві бюджети України.
5. Місцеве господарство та його роль у формуванні фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Тема 6. Фінансове забезпечення підприємств комунальної власності

Мета: вивчити зміст права комунальної власності та склад об'єктів права комунальної власності; розглянути державну політику у сфері житлово-комунальних послуг; розглянути повноваження органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунальних послуг; вивчити особливості організації та управління фінансами підприємств комунальної власності; розглянути особливості організації комунальних унітарних підприємств; визначити особливості формування тарифів на житлово-комунальні послуги; розглянути сучасні проблеми та визначити шляхи реформування житлово-комунального господарства в Україні.

Питання для обговорення:

1. Право комунальної власності та склад об'єктів права комунальної власності.
2. Державна політика у сфері житлово-комунальних послуг.
3. Повноваження органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунальних послуг.
4. Особливості організації та управління фінансами підприємств комунальної власності.

5. Комунальні унітарні підприємства.
6. Тарифи на житлово-комунальні послуги.
7. Проблеми та перспективи розвитку житлового і комунального комплексу територіальних громад.

Тема 7. Формування доходів місцевих бюджетів

Мета: вивчити сутність та значення доходів місцевих бюджетів; охарактеризувати доходи місцевих бюджетів за бюджетною класифікацією; вивчити нормативи зарахування доходів до місцевих бюджетів різних видів; розглянути склад доходів загального та спеціального фондів місцевих бюджетів; визначити шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України.

Питання для обговорення:

1. Сутність та соціально-економічне значення доходів місцевих бюджетів.
2. Характеристика доходів місцевих бюджетів.
3. Нормативи зарахування доходів до місцевих бюджетів різних видів.
4. Склад доходів загального та спеціального фондів місцевих бюджетів.
5. Шляхи зміцнення дохідної бази місцевих бюджетів України.

Тема 8. Місцеві податки і збори в доходах місцевих бюджетів

Мета: вивчити зміст, ознаки та історичні витоки місцевого оподаткування; розглянути класифікацію місцевих податків і зборів; охарактеризувати місцеві податки і збори в Україні та механізм їхнього адміністрування; визначити шляхи підвищення фіскального значення місцевих податків і зборів та їх ролі у реалізації політики органів місцевого самоврядування.

Питання для обговорення:

1. Історія місцевого оподаткування у світі та Україні.
2. Трактатування сутності місцевих податків і зборів.
3. Теоретичні основи класифікації місцевих податків і зборів.
4. Характеристика місцевих податків і зборів та практика їх справляння в Україні.
5. Шляхи підвищення фіскального значення місцевих податків і зборів.

Тема 9. Міжбюджетні трансферти у фінансовому забезпеченні органів місцевого самоврядування

Мета: вивчити сутність бюджетного федералізму та його вплив на місцеві фінанси; з'ясувати зміст міжбюджетних відносин і бюджетного регулювання, розкрити їх роль у функціонуванні місцевих бюджетів; розглянути порядок розмежування видатків між бюджетами; вивчити види та порядок надання бюджетних трансфертів місцевим бюджетам; розглянути порядок горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів.

Питання для обговорення:

1. Бюджетний федералізм: зміст та вплив на місцеві фінанси.
 2. Зміст міжбюджетних відносин та особливості їх організації в Україні.
- Бюджетне регулювання.

3. Реформування міжбюджетних відносин в Україні.
4. Порядок розмежування видатків між бюджетами.
5. Класифікація та порядок надання бюджетних трансфертів.

Тема 10. Місцеві запозичення в Україні та їх роль у формуванні доходів місцевих бюджетів

Мета: вивчити досвід становлення і розвитку системи місцевих запозичень в Україні; розглянути чинне нормативно-правове забезпечення здійснення місцевих запозичень; охарактеризувати види і форми місцевих позик; розглянути етапи випуску облігацій місцевих позик у разі їх відкритого (публічного) розміщення; вивчити зміст і методи управління місцевим боргом; розглянути місцеві гарантії та умови їх надання органами місцевого самоврядування.

Питання для обговорення:

1. Економічний зміст та види місцевих запозичень.
2. Організаційні засади функціонування і нормативно-правове регулювання місцевих запозичень.
3. Боргова політика органів місцевого самоврядування та управління місцевим боргом.
4. Проблеми та перспективи розвитку місцевих запозичень в Україні.

Тема 11. Система видатків місцевих бюджетів

Мета: вивчити склад та класифікацію видатків місцевих бюджетів; розглянути структуру видатків місцевих бюджетів за функціональною, економічною, відомчою та програмною класифікаціями; охарактеризувати тенденції формування видатків місцевих бюджетів України; вивчити порядок планування видатків установ, які фінансуються з місцевих бюджетів; розглянути програмно-цільовий метод планування видатків місцевих бюджетів.

Питання для обговорення:

1. Склад видатків місцевих бюджетів та їх класифікація.
2. Тенденції формування видаткової частини місцевих бюджетів України.
3. Інвестиційна складова місцевих бюджетів.
4. Програмно-цільовий метод планування видатків місцевих бюджетів.

Змістовий модуль 2: Демократичні основи функціонування місцевих фінансів

Практичне заняття 2

Тема 12. Особливості бюджетного процесу на рівні місцевого самоврядування

Мета: розкрити порядок організації бюджетного процесу на місцевому рівні; розглянути нормативно-правові акти, що регламентують бюджетний процес в Україні; охарактеризувати стадії бюджетного процесу місцевих бюджетів; визначити учасників бюджетного процесу на місцевому рівні та розпорядників і одержувачів коштів місцевого бюджету.

Питання для обговорення:

1. Зміст і нормативно-правове забезпечення бюджетного процесу на місцевому рівні.
2. Характеристика стадій бюджетного процесу на місцевому рівні.
3. Учасники бюджетного процесу на місцевому рівні та їх повноваження.
4. Розміщення тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів у банках.

Тема 13. Складання проекту місцевого бюджету

Мета: вивчити особливості бюджетного планування на місцевому рівні; визначити зв'язок стратегічного і поточного бюджетного планування; розглянути методи бюджетного планування і прогнозування; вивчити зміст програмно-цільового методу бюджетного планування; розглянути бюджетні програми; ознайомитися з порядком розрахунку показників доходів і видатків місцевих бюджетів; визначити особливості планування видатків за функціональною ознакою та напрямки вдосконалення бюджетного планування на місцевому рівні.

Питання для обговорення:

1. Особливості бюджетного планування на рівні місцевих бюджетів.
2. Методи бюджетного планування і прогнозування.
3. Планування доходів місцевих бюджетів.
4. Планування видатків місцевих бюджетів.
5. Проблеми вдосконалення бюджетного планування на місцевому рівні.

Тема 14. Форми участі громадян у бюджетному процесі

Мета: вивчити сутність принципу транспарентності органів влади, інструменти комунікації органів влади з громадськістю; розглянути бюджетні слухання як елемент бюджетного процесу на місцевому рівні та участь громадян у дорадчих та консультативних органах; ознайомитися з практикою звітувань розпорядників бюджетних коштів; визначити нові можливості Інтернету та соціальних мереж у налагодженні тісних зв'язків місцевої влади з громадськістю.

Питання для обговорення:

1. Принцип транспарентності органів місцевого самоврядування та шляхи його забезпечення.
2. Бюджетні слухання як елемент бюджетного процесу на місцевому рівні.
3. Практика проведення звітувань розпорядників бюджетних коштів.
4. Інструменти комунікації органів місцевого самоврядування з населенням, громадськими організаціями, засобами масової інформації.
5. Використання Інтернету та соціальних мереж у комунікації місцевої влади з громадськістю.

Тема 15. Формування і реалізація бюджетів участі

Мета: вивчити історію виникнення бюджету участі та тенденції формування бюджетів участі у світі; розглянути тенденції розвитку бюджетів участі в Україні; охарактеризувати етапи формування та реалізації бюджету

участі та вимоги до проектів, що подаються на фінансування з місцевого бюджету; визначити проблеми функціонування бюджетів участі в Україні та шляхи їх вирішення.

Питання для обговорення:

1. Історія виникнення бюджету участі та вектори його впливу на соціально-економічне становище громад.
2. Тенденції практики складання бюджетів участі в Україні.
3. Характеристика етапів формування та реалізації бюджету участі.
4. Проблеми функціонування бюджетів участі в Україні та шляхи їх вирішення.

Тема 16. Основи складання бюджету для громадян

Мета: вивчити необхідність та зміст бюджетів для громадян в контексті забезпечення прозорості бюджетного процесу та налагодження ефективних комунікацій влади і громади; розглянути вимоги до інформації, яка використовується для складання бюджету для громадян; ознайомитися з практикою складання бюджету для громадян в Україні на рівні місцевого самоврядування; визначити напрямки розвитку технологій складання бюджету для громадян.

Питання для обговорення:

1. Бюджет для громадян як інструмент забезпечення прозорості бюджетного процесу.
2. Інформація, яка використовується для складання бюджету для громадян.
3. Практика складання бюджету для громадян в Україні на місцевому рівні.
4. Напрямки розвитку технологій складання бюджету для громадян.

Тема 17. Бюджетна прозорість: суть, значення та шляхи підвищення

Мета: вивчити суть і значення принципу бюджетної прозорості; розглянути нормативно-правове забезпечення бюджетної прозорості в Україні, міжнародні та вітчизняні підходи до визначення рівня бюджетної прозорості; охарактеризувати бюджетні документи і вимоги до інформації; проаналізувати стан бюджетної прозорості в Україні; визначити шляхи підвищення рівня бюджетної прозорості в Україні.

Питання для обговорення:

1. Суть і значення принципу бюджетної прозорості.
2. Моніторинг бюджетної прозорості Міжнародним бюджетним партнерством.
3. Бюджетні документи і вимоги до інформації.
4. Стан бюджетної прозорості в Україні.
5. Моніторинг бюджетної прозорості громадськими організаціями України.

Тема 18. Фінансовий контроль на місцевому рівні

Мета: вивчити зміст, завдання і принципи фінансового контролю на місцевому рівні; об'єкти та суб'єкти фінансового контролю; розглянути попередній, поточний і наступний фінансовий контроль; охарактеризувати

органи управління, які наділені контрольними повноваженнями у сфері місцевих фінансів; розглянути повноваження органів місцевого самоврядування у сфері фінансового контролю; сутність і роль відомчого і внутрішнього контролю в системі місцевих фінансів; зміст та інструменти громадського контролю на місцевому рівні в умовах демократизації суспільного життя.

Питання для обговорення:

1. Зміст, принципи та завдання фінансового контролю на місцевому рівні.
2. Повноваження органів державного управління у сфері фінансового контролю на місцевому рівні.
3. Відомчий і внутрішній фінансовий контроль на місцевому рівні.
4. Громадський фінансовий контроль і його роль в управлінні місцевими фінансами.

Тема 19. Корупційні ризики в управлінні місцевими фінансами

Мета: визначити основні негативні наслідки поширення корупції у сфері місцевих фінансів; розглянути антикорупційне законодавство в Україні; охарактеризувати корупційні ризики у різних сферах функціонування місцевих фінансів; визначити напрями мінімізації корупційних ризиків та усунення їх негативних наслідків у сфері місцевих фінансів.

Питання для обговорення:

1. Сутність явища корупції та її негативні наслідки у сфері місцевих фінансів.
2. Антикорупційне законодавство в Україні.
3. Корупційні ризики у різних сферах функціонування місцевих фінансів.
4. Напрями мінімізації корупційних ризиків та усунення їх негативних наслідків у сфері місцевих фінансів.

Тема 20. Зарубіжні стандарти організації місцевих фінансів

Мета: розглянути найважливіші міжнародні стандарти організації місцевих фінансів; вивчити склад фінансових ресурсів органів місцевої влади зарубіжних країн, доходи і видатки місцевих бюджетів, фінансове вирівнювання та його роль у розвитку територій, місцеве оподаткування, практику комунального кредиту у зарубіжних країнах; вивчити сутність бюджетного федералізму та функціонування системи міжбюджетних трансфертів за кордоном; ознайомитися з особливостями організації фінансів зарубіжних муніципальних підприємств; формами залучення громадян до управління місцевими справами в зарубіжних країнах.

Питання для обговорення:

1. Міжнародні та європейські стандарти організації місцевих фінансів.
2. Формування доходів і здійснення видатків з місцевих бюджетів зарубіжних країн.
3. Фінансове вирівнювання та його роль у розвитку зарубіжних країн.
4. Місцеве оподаткування за кордоном.
5. Світовий досвід здійснення місцевих запозичень.
6. Міжбюджетні трансферти за кордоном.
7. Особливості організації фінансів муніципальних підприємств за кордоном.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Варіанти КПЗ з дисципліни «Місцеві фінанси» охоплюють виконання таких етапів:

- I. Підбір літератури за заданою темою.
- II. Визначення окремих термінів.
- III. Підготовка реферату за заданою темою.
- IV. Вирішення практичних завдань.

КПЗ з дисципліни «Місцеві фінанси» виконується самостійно кожним студентом на основі сформованого випадковим чином вибіркового масиву вихідних (первинних) даних. Метою виконання КПЗ є оволодіння навичками застосування здобутих знань в процесі планування та здійснення проектів ДПП. КПЗ оформляється у відповідності із встановленими вимогами. Кожен з пунктів КПЗ оцінюється за 100-бальною шкалою, а також визначається підсумкова оцінка (як середня арифметична з проміжних оцінок). Виконання КПЗ є одним із обов'язкових складових модулів залікового кредиту.

Варіанти КПЗ з дисципліни «Місцеві фінанси» студент може знайти у Робочому зошиті для виконання комплексного практичного індивідуального завдання з дисципліни «Місцеві фінанси» для студентів напряму підготовки 072 «Фінанси, банківська справа та страхування».

7. Тренінг з дисципліни

Утвердження ринкових засад господарювання у вітчизняній економіці вимагає певних змін у підготовці економістів у закладах вищої освіти. Крім теоретичних знань, важливе місце відводиться практичним навичкам економічної роботи. Таке положення особливо стосується теоретичної і практичної підготовки спеціалістів економічного профілю, майбутніх фахівців-фінансистів для сектору публічного управління.

Програма тренінгу орієнтована на формування системи спеціальних знань з механізму формування доходів місцевих бюджетів та питань пов'язаних з підвищенням рівня фінансового забезпечення місцевого самоврядування відповідно до його функцій та повноважень.

Основними завданнями тренінгу є:

– у *теоретичному аспекті* – це розширення знань студентів про сутність та роль фінансів органів місцевого самоврядування в економічному і соціальному розвитку адміністративно-територіальних одиниць;

– у *прикладному аспекті* – це набуття студентами практичних навичок щодо застосування методів та прийомів аналізу забезпеченості органів місцевого самоврядування необхідними фінансовими ресурсами для реалізації функцій та задач.

Тренінгові завдання	Назва завдання	Мета завдання
Завдання 1	Розрахунок обсягу видатків загального фонду місцевих бюджетів, що враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів	Засвоїти методику фінансового вирівнювання та бюджетного регулювання на місцевому рівні
Завдання 2	Аналіз і оцінка надходжень та видатків	Оволодіти методикою формування та особливостями бюджетного процесу на місцевому рівні

Завдання видаються учасникам тренінгу для виконання поза аудиторією. В аудиторії представляють результати дослідження, здобутки, рекомендації та пропозиції у вигляді презентації.

8. Самостійна робота студента

№ Темі	Тематика	Години	
		Денна форма	Заочна форма
Тема 1.	Історичні аспекти становлення місцевих фінансів в Україні.	2	8
Тема 2.	Особливості державної регіональної політики в країнах ЄС.	2	6
Тема 3.	Зарубіжний досвід децентралізації влади.	2	6
Тема 4.	Секторальні реформи та завдання фінансової політики на місцевому рівні.	3	6
Тема 5.	Фандрайзинг як інструмент формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.	3	6
Тема 6.	Шляхи вирішення проблем розвитку місцевого господарства в умовах бюджетної децентралізації.	3	8
Тема 7.	Практика розмежування доходів і видатків між рівнями бюджетної системи і видами місцевих бюджетів.	3	6
Тема 8.	Історія місцевого оподаткування у світі та Україні.	3	6
Тема 9.	Бюджетний федералізм, його суть та вплив на організацію місцевих фінансів.	3	8
Тема 10.	Історичні аспекти розвитку місцевих запозичень в Україні.	3	6
Тема 11.	1.Соціальна спрямованість місцевих бюджетів (на прикладі конкретного місцевого бюджету). 2.Бюджет розвитку місцевих бюджетів та проблеми його функціонування.	3	8
Тема 12.	Практика звітування головних розпорядників бюджетних коштів на місцевому рівні.	3	8
Тема 13.	Проблематика застосування програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів.	3	6
Тема 14.	Організація бюджетних слухань (на прикладі конкретного населеного пункту).	3	6
Тема 15.	Моніторинг процесу формування і реалізації бюджету участі (на прикладі конкретного місцевого бюджету).	3	6
Тема 16.	Оцінка доступності інформації у бюджетах для громадян (на прикладі конкретного населеного пункту).	3	6
Тема 17.	Формування нормативної бази транспарентності публічних фінансів на міжнародному рівні.	3	8
Тема 18.	Розвиток форм громадського контролю місцевих фінансів.	3	8

Тема 19.	Роль громадськості у попередженні корупційних ризиків у сфері місцевих фінансів	2	8
Тема 20.	Ключові положення Європейської хартії місцевого самоврядування, Конституції України, закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» у сфері місцевих фінансів. У чому проявляється відмінність цих нормативно-правових документів.	2	8
Всього		55	138

9. Методи навчання

У навчальному процесі застосовуються: лекції, практичні заняття, консультації, самостійна робота, індивідуальна робота, робота у групах, метод опитування, тестування, ситуативне моделювання, ділові ігри, реферування, виконання КПЗ, есе, підготовка і презентація проектів.

10. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання.

У процесі вивчення дисципліни «Місцеві фінанси» використовуються такі засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне тестування та опитування;
- підготовка аналітичних звітів, рефератів, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- екзамен;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

11. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання: Для виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів відбувається з дозволу дирекції факультету (інституту) за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Письмові роботи (теоретична частина КПЗ) підлягають перевірці на наявність плагіату та допускаються до захисту з коректними текстовими запозиченнями (не більше 25 %). Використання друкованих і електронних джерел інформації під час контрольних заходів та екзаменів заборонено.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету (інституту).

12. Критерії поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Місцеві фінанси» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4 (екзамен)	Разом
20%	20%	20%	40%	100%
1. Усне опитування під час заняття (теми 1-11 по 5 балів = 55 балів) 2. Модульна робота = 45 балів	1. Усне опитування під час заняття (теми 12-20 тем по 5 балів = 45 балів) 2. Модульна робота = 55 балів	1. Написання та захист КПЗ = 80 балів. 2. Виконання завдань під час тренінгу = 20 балів	1. Тестові завдання (10 тестів по 2 бали = 20 балів). 2. Практичне завдання = 40 балів) 3. Теоретичне питання = 40 балів)	

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ЗУНУ
90 – 100	відмінно	A (відмінно)
85 – 89	добре	B (дуже добре)
75 – 84		C (добре)
65 – 74	задовільно	D (задовільно)
60 – 64		E (достатньо)
35 – 59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1 – 34		F (незадовільно обов'язковим повторним курсом)

13. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1.	Мультимедійний проектор	1-20
2.	Проекційний екран	1-20
3.	Комунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Google Chrome)	1-20
4.	Наявність доступу до мережі Інтернет	1-20
5.	Персональні комп'ютери	1-20
6.	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	1-20
7.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	1-20
8.	Програмне забезпечення: ОС Windows	1-20
9.	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	1-20

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні:

1. Сидорович М. Муніципальні фінанси : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / Марія Сидорович. – Київ : НаУКМА, 2021. – 68 с. – (Серія «Могилянський підручник»).
2. Парубець О. М. Місцеві фінанси: навч. посіб. / О. М. Парубець, В. П. Ільчук, Д. О. Сугоняко; [Чернігів. нац. технол. ун-т]. Чернігів: Брагинець О. В. 2020. 344 с.
3. Луніна І.О., Бондарук Т.Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини. навч. посіб. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. 301 с
Луніна І.О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання. НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогноз. НАН України». Київ, 2020. 440 с.
4. Бюджетна система: підручник / за ред. В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко, З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 460 с.
5. Кнейслер О., Спасів Н., Кізима Т. Фінанси об'єднаних територіальних громад у фінансовій системі України. Світ фінансів. 2020. № 1 (62). С. 8-19.
6. Першко Л. О. Теоретико-методологічні аспекти зміцнення та розвитку місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації: монографія. Чернігів : НУЧП, 2020. 300 с.
7. Дем'янчук О. І. Економічна оцінка фінансового потенціалу адміністративно-територіальних одиниць і його диспропорції. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 4(109). С. 163-171.
8. Піхоцька О.М., Фурдичко Л.Є., Синютка Н.Г. Бюджетна система: навчальний посібник. Львів: ТНЕУ, 2019. 328 с.
9. Алексеев І. В., Ярошевич Н. Б., Кондрат І. Ю., Ливдар М. В. Бюджетна система: підручник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 400 с.
10. Кузькін Є. Ю. Фінансове забезпечення фіскального простору місцевого самоврядування: монографія. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця; ПП «Технологічний Центр», 2019. 260 с
11. Мартиненко В. В. Прогнозний підхід до формування податкових надходжень місцевих бюджетів України в умовах децентралізації. Ефективна економіка. 2019. № 9. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2019/47.pdf
12. Дяченко С. А. Місцеві фінанси України в умовах децентралізації державного управління: стан, тенденції та механізми розвитку: монографія / С. А. Дяченко; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Одеса: Гельветика, 2018. 395 с.
13. Кузькін Є. Ю. Організаційно-економічне забезпечення формування фіскальних повноважень та відповідальності територіальних громад України. Актуальні проблеми економіки. 2019. №1 (211). С. 72-81.

14. Мартиненко В. В. Прогнозний підхід до формування податкових надходжень місцевих бюджетів України в умовах децентралізації. Ефективна економіка. 2019. № 9. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/9_2019/47.pdf
15. Рекова Н. Ю. Економічний аналіз та аудит результатів реалізації політики фіскальної децентралізації: методологія, методи та інструменти: монографія. Краматорськ : ДДМА, 2018. 559 с.
16. Парубець О. М. Дослідження впливу реформи фінансової децентралізації на стан місцевих бюджетів України / О. М. Парубець, Д. О. Сугоняко, М. С. Парубець. Ефективна економіка. № 5, 2017. Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5593>.
17. Крисоватий А., Синютка Н. Муніципальна боргова політика: теоретичні концепти та практика реалізації в Україні: монографія. Львів: Українська академія друкарства. 2017. 199 с.
18. Місцеві фінанси: підручник / авт. кол.; за ред. О. Б. Жихор, О. П. Кириленко. Київ: УБС НБУ, 2015. 579 с.
19. Тутункевич В. Д. Місцеві фінанси. навч. посіб. Київ: Калібри, 2017. 264 с.
20. Місцеві фінанси [навч. посіб.] / [Замкова Наталія Леонідівна та ін.] ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т, Вінниц. торг.-екон. ін-т. Вінниця: ВТЕІ КНТЕУ, 2016. 412 с.
21. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України. К.: ТОВ "ПІДПРИЄМСТВО "ВІ ЕН ЕЙ", 2015. 396 с.
22. Онищенко В. О., Бережна А. Ю., Птащенко Л. О., Чичкало-Кондрацька І. Б. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні) : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2015.
23. Місцеві фінанси: навч. посіб. / Л. Т. Гораль [та ін.]; Івано-Франків. нац. техн. ун-т нафти і газу. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2015. 255 с.
24. Владимиров К. М. Місцеві фінанси. Херсон: Олді-плюс, 2013. 204 с.
25. Дем'янчук О. І. Місцеві фінанси.; Нац. ун-т "Остроз. акад.". Острог, 2013. 337 с.
26. Бондарук Т. Г. Місцеві фінанси: навч. посіб.; Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. Київ: Інформ.-аналіт. агентство, 2013. 531 с.
27. Письменний В. В. Місцеві фінанси: навч. посіб. Тернопіль: Економічна думка, 2012. 199 с. Коваленко Л. О. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. Київ: Слово, 2011. 416 с.
28. Мних М. В. Місцеві бюджети та фінанси в бюджетній системі України: навч. посіб.; Відкр. міжнар. ун-т розв. людини "Україна", Вища шк. політ. лідера. Київ: "Україна", 2011. 247 с.

29. Місцеві фінанси : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /Л. О. Омелянович та ін.; за ред. Л. О. Омелянович; Донецьк: ДонНУЕТ, 2011. 251 с.

30. Бліщук К. М., Михайлишин Л. Р. Державні та місцеві фінанси. Бюджетний процес; Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2010. 176 с.

Додаткові:

31. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. №2456-VI. URL: <http://www.rada.gov.ua>.

32. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

33. Європейська хартія про місцеве самоврядування від 15.10.1985 р. URL:http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=52493&cat_id=5170

34. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. №280/97-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=280%2F97-%E2%F0>

35. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р. №157-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

36. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. №1508-VII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.

37. Закон України «Про відкритість використання публічних коштів» від 15.09.2015 р. № 679-VIII URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/183-19>.

38. Гринчишин І. М. Добробут територіальної громади: фінансове забезпечення в умовах нової парадигми регіонального розвитку / за наук. ред. І. З. Сторонянської; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2020. 380 с.

39. Савастєєва О. М. Організація бюджетного процесу на місцевому рівні в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Чернігів : ЧНТУ, 2020. 322 с.

40. Кириленко О. П., Максимчук О. С. Планування капітальних видатків місцевих бюджетів України: сучасний стан та перспективи удосконалення. Інтернаука. Серія «Економічні науки». 2019. №7. С. 70-76.

41. Щур Р. І. Організаційні засади здійснення фінансового контролю за діяльністю об'єднаних територіальних громад в Україні. Збірник наукових праць Університету ДФС України. 2019. №1. С. 295-307.

42. Щур Р. І. Фінанси об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації в Україні. Монографія. Тернопіль: Осадца Ю. В. 2019. 394 с.

43. Максимчук О. Місцеві запозичення як джерело здійснення капітальних видатків місцевих бюджетів. Світ фінансів. 2019. № 2(59). С. 98-108.

44. Савастєєва О. М. Шляхи узгодження інтересів суб'єктів бюджетного процесу на місцевому рівні в умовах трансформації міжбюджетних відносин. Вісник Хмельницького національного університету. 2019. №6. С. 135-140.
45. Кириленко О. П., Вацлавський О. І. Бюджетний контроль при плануванні місцевих бюджетів. Світ фінансів. 2018. №4. С. 40-51.
46. Швабський К.Д. Місцеві фінанси: навч. посіб. Київ: Знання, 2018. 485 с.
47. Аранчій В. І. та ін. Податкова система : навч. посіб. Полтава : Укрпромторгсервіс, 2018. 361 с.
48. Долозіна І. Л. Теоретико-методологічні засади політики управління податково-бюджетними дисбалансами за умов фіскальної децентралізації: монографія. Краматорськ: ДДМА, 2018. 356 с
49. Кириленко О. П., Вацлавський О. І. Бюджетний контроль при плануванні місцевих бюджетів. Світ фінансів. 2018. №4. С. 40-51.
50. Кириленко О. Формування інституційного забезпечення прозорості бюджетного процесу в Україні. Фінанси України. 2017. №.8. С. 80-94.
51. Кириленко О. П., Малиняк Б. С. Унікальний досвід організації публічного звітування про результати використання коштів обласного бюджету: уроки для 44 поширення. Фінанси України. 2017. №3. С. 36-50.
52. Возняк Г. В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ : [монографія] / НАН України. Львів : ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України», 2016. 520 с
53. Децентралізація: галузевий діалог / Асоціація міст України. URL: <https://www.auc.org.ua/>.
54. Порядок здійснення місцевих запозичень: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 110. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/110-2011-%D0%BF#Text>
55. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021- 2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text>

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
2. Ціна держави – проєкт CASE Україна. URL: <https://cost.ua/>
3. Єдиний веб-портал використання публічних коштів. URL: <https://spending.gov.ua/new/>
4. Бюджети територіальних громад. URL: https://public.tableau.com/app/profile/ulead/viz/_16360623127390/sheet0